

ІНФОРМАТИЧНА ГАЛУЗЬ

УПРОВАДЖЕННЯ КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Ю. Швець

На відміну від традиційних методів навчання, використання педагогічних кейс-технологій дозволяє змістити акцент із пошуку учнями єдиного правильного рішення проблеми на її всебічний розгляд та обговорення, пошук оптимальних варіантів виходу із ситуації, що склалася. Відтак, застосування кейс-технологій створює умови для розвитку в осіб, які навчаються, важливих соціальних навичок (уміння чітко формулювати свої запити й очікування, критичне мислення, колаборативні та комунікативні навички, ситуативну обізнаність та адаптивну гнучкість, дипломатичність й тактовність), оптимального поєднання теоретичного та практичного аспектів навчання, реалізації особистісно зорієнтованого навчання [2, с. 39].

Кейс-технології (case-study) – це сукупність педагогічних підходів, методів і засобів, що використовуються для організації навчання, яке базується на результатах аналізу реальних або змодельованих ситуацій (кейсів).

Кейси розрізняються за обсягом, метою навчання та методами використання, що свідчить про їхню високу адаптивність до різних навчальних цілей та умов. Ця гнучкість дозволяє вчителю інтегрувати кейс-технології в будь-який предмет і на будь-якому етапі уроку, чи то вивчення нового матеріалу, закріплення або перевірка знань. У табл. 1 представлена узагальнена класифікація кейсів.

Педагогічна кейс-технологія складається з трьох чітко структурованих компонентів, як-от:

– *змістовий:*

- сюжетна частина (опис ситуації, кейсу);
- інформаційна частина (необхідні дані);
- методична частина (завдання для роботи з кейсом);

- *технологічний*:
 - етапи роботи з кейсом;
 - методи аналізу;
 - способи представлення результатів;
 - форми оцінювання;
- *організаційний*:
 - форми роботи (індивідуальна, групова);
 - часові рамки;
 - ресурсне забезпечення;
 - модерація процесу.

Таблиця 1

Узагальнена класифікація кейсів за різними критеріями

Класифікація	Типи
За структурою й організацією матеріалу	<i>структуровані кейси</i> – містять мінімальну кількість додаткової інформації, мають певне число правильних рішень; <i>неструктуровані кейси</i> – поєднують велику кількість даних, можуть мати багато варіантів рішень; <i>першовідкривальні кейси</i> – спрямовані на виявлення проблем і пошук нестандартних рішень
За розміром і рівнем деталізації	<i>міні-кейси</i> (1–2 сторінки) – короткий опис ситуації для обговорення на одному занятті; <i>середні</i> (3–6 сторінок) – більш детальний опис із додатковою інформацією; <i>великі</i> (більше 6 сторінок) – комплексні ситуації з великим обсягом інформації
За джерелом формування	<i>практичні</i> – базуються на реальних ситуаціях; <i>навчальні</i> – змодельовані ситуації для відпрацювання певних навичок; <i>науково-дослідницькі</i> – спрямовані на включення учнів у дослідницьку діяльність
За типом методичної задачі	<i>кейси-випадки</i> – короткі кейси для ілюстрації проблеми; <i>кейси-вправи</i> – для відпрацювання навичок аналізування кількісних даних; <i>кейси-приклад</i> – для детального аналізування ситуації та пошуку рішень; <i>кейси-рішення</i> – для оцінювання прийнятих рішень та їхніх наслідків
За формою подання матеріалу	<i>текстові</i> – подані у вигляді тексту з описом ситуації; <i>відео-кейси</i> – представлені у форматі відеоматеріалів; <i>мультимедійні</i> – поєднують різні форми подання інформації; <i>графічні</i> – базуються на візуальній інформації
За рівнем складності	<i>ілюстративні</i> – для навчання аналізу й оцінюванню ситуацій; <i>навчальні</i> – для відпрацювання окремих навичок; <i>аналітичні</i> – для розвитку аналітичних здібностей; <i>комплексні</i> – для формування системного підходу до вирішення проблем
За цільовим призначенням	<i>проблемні</i> – спрямовані на виявлення й аналізування проблем; <i>проектні</i> – для розроблення конкретних рішень та проєктів; <i>оцінювальні</i> – для розвитку навичок оцінювання ситуацій та рішень; <i>інноваційні</i> – для пошуку нових підходів і рішень

Якісно підготовлені матеріали компонентів кейс-технології визначають успіх її використання в освітньому процесі.

Попри всі переваги кейс-технологій та кейс-методу, їхнє впровадження в освітній процес супроводжується низкою викликів і складнощів, а саме:

- *часові витрати на підготовку* – учитель має не лише знайти або розробити якісний кейс, а й адаптувати його до рівня знань учнів, добрати відповідні матеріали, підготувати запитання та продумати сценарій проведення заняття. Це значно складніше, ніж традиційне викладання за підручником;

- *складність оцінювання* – на відміну від стандартних тестів чи контрольних робіт, у яких є чіткі правильні та неправильні відповіді, у кейс-уроках учні можуть пропонувати різні рішення однієї проблеми. Це вимагає від учителя розроблення прозорих критеріїв оцінювання, які враховуватимуть не лише правильність відповіді, а й логіку мислення, аргументацію та вміння працювати в команді;

- *відповідність освітнього середовища* – проведення кейс-уроків потребує відповідного середовища: достатнього часу на обговорення, можливості для групової роботи, доступу до додаткових джерел інформації. У традиційних шкільних умовах не завжди є можливість організувати такі заняття ефективно;

- *спеціальна підготовка вчителя* – викладання за кейс-методом потребує від педагога не лише предметних знань, а й навичок фасилітації, вміння керувати дискусією, мотивувати учнів до самостійного аналізу та спрямовувати їх у правильному напрямі без нав'язування власної думки;

- *особливості навчальних предметів* – використання кейсів може бути складним у деяких предметах, де переважає точний алгоритмічний підхід (наприклад, математика або фізика). У таких випадках необхідно шукати способи адаптації кейс-методу, наприклад, за допомогою його інтеграції з проектною діяльністю або експериментальними завданнями.

Попри виклики, існують чіткі шляхи для подолання складнощів та успішного впровадження кейс-технологій [1]:

- *навчання та підвищення кваліфікації вчителів* – організація системного навчання та підвищення кваліфікації педагогів, що охоплює як теоретичні засади кейс-методу, так і практичні навички

його застосування, зокрема й створення психологічно комфортної атмосфери;

- *інтеграція з іншими методами* – кейс-метод не може використовуватися ізольовано, а має бути інтегрований у поєднанні з іншими методами навчання. Це дозволяє уникнути поверховості та забезпечити цілісність освітнього процесу;

- *актуальність та зацікавленість* – проблема, яка представлена в кейсі, має бути актуальною та цікавою для учнів, щоб підтримувати їхню мотивацію;

- *врахування вікових особливостей* – за застосування кейс-методу в ЗЗСО необхідно враховувати специфіку роботи з кейсами в різних вікових групах. Підхід має бути адаптований до рівня інтелектуальної та психологічної готовності учнів;

- *організаційні правила* – важливо дотримуватися чітких організаційних правил для роботи над кейсом у групі, що забезпечить ефективну співпрацю учнів;

- *використання штучного інтелекту (ШІ)* – застосування штучного інтелекту може значно полегшити процес створення кейсів, розроблення завдань, диференціації та оцінювання тощо.

Детально розглянемо останній пункт цього переліку, оскільки ШІ відкриває нові можливості для вчителів у плануванні ефективних та інноваційних уроків, зокрема кейс-уроків, допомагати економити час, індивідуалізувати навчання та створювати різноманітні й інтерактивні матеріали [5].

Для максимально ефективного використання ШІ під час розроблення уроків за кейс-технологією, потрібно дотримуватися таких рекомендацій, порад, а саме:

- *чітке визначення цілей* – перед використанням ШІ важливо чітко сформулювати освітню мету уроку або кейсу. ШІ запропонує значно точніші й корисніші результати, якщо запит (промпт) до нього буде конкретним;

- *адаптація згенерованих матеріалів* – результати, отримані від ШІ, є лише відправною точкою. Вчитель має адаптувати ці матеріали з урахуванням рівня підготовки учнів, їхньої мотивації, соціальних особливостей та наявності особливих освітніх потреб;

- *диференціація завдань* – ШІ здатний швидко створити варіативні завдання, що відповідають потребам різних учнів, зокрема

й завдання різної складності, різні типи завдань за когнітивним рівнем і завдання в різних форматах (тести, малюнки, таблиці, інфографіки, письмові завдання);

- *генерація інтерактивних елементів* – ШІ може без зайвих зусиль генерувати тести, рольові ігри, дискусійні запитання, сценарії для віртуальних симуляцій, кросворди, анаграми та логічні загадки, що перетворює навчання на захопливу гру;

- *ШІ як інструмент рефлексії* – ШІ може допомогти вчителю отримати результати об'єктивного аналізу та конструктивні рекомендації щодо ефективності заняття, а також у створенні питань для рефлексії учнів;

- *баланс технологій та педагогічної майстерності* – штучний інтелект – це інструмент, а не заміна вчителя. Найліпші результати дає поєднання технологій із педагогічною інтуїцією, творчістю та досвідом.

Як зазначено вище, якість згенерованих ШІ відповідей безпосередньо залежить від якості промптів. Якісним та ефективним вважається промпт, який містить такі складники [наприклад, 3]:

- *роль* – визначення, у якій ролі має виступати ШІ, щоб адаптувати стиль, термінологію та глибину відповіді. Наприклад, «Уяви, що ти викладач англійської літератури» або «Ти досвідчений маркетолог»;

- *завдання (сутність запиту)* – чітке та конкретне формулювання того, що потрібно зробити або про що надати інформацію. Наприклад, замість загального «Напиши вірш про кохання» краще «Напиши вірш про кохання двох людей, які зустрілися на полі бою під час війни»;

- *контекст або мета* – додаткові відомості, що пояснюють, для чого потрібна відповідь або хто є цільовою аудиторією, наприклад, «для наукової статті», «для блогу», «для початківців»;

- *формат відповіді* – вказівка про те, у якому вигляді очікується відповідь: текст, список, таблиця, код, обсяг тексту тощо. Наприклад, «надай відповідь у вигляді списку з трьох пунктів» або «короткий огляд на 200–300 слів»;

- *додаткові вимоги* – стиль, тон, обмеження (варто уникати певних фраз, надмірної загальності, використовувати формальний або розмовний стиль);

– *розбиття складних завдань на кроки* – якщо завдання комплексне, ліпше розбити його на послідовні етапи або кроки, щоб ШІ міг краще виконувати інструкції;

– *уточнення інформації* – перед написанням промпта можна запитати ШІ, яка інформація йому потрібна для якісного виконання завдання, або, за потреби, просити уточнення чи додаткові пояснення.

Формула якісного промпта часто виглядає так: [Роль] + [Завдання] + [Контекст / мета] + [Формат відповіді] + [Додаткові вимоги].

З метою демонстрації ефективності використання ШІ для підготовки матеріалів до кейс-уроків сформульовано промпт до ШІ ChatGPT (URL: <https://chatgpt.com/>). Відповідь та подальше спілкування з ШІ ChatGPT представлено в документі Google [4].

На основі наведеного прикладу можна зробити висновок про те, що ШІ може значно полегшити процес створення кейсів, надати вчителям потужний інструмент для пошуку інформації, генерації ідей та розроблення методичних і дидактичних засобів навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Закалюжний В. М.* Кейс-метод та його застосування в процесі навчання фізики. *Педагогічні науки: збірник наукових праць*. 2018. Випуск 141. С. 75–83. URL: <https://surl.li/tadtdd/> (дата звернення: 20.06.2025).
2. *Леонтьєва І. В.* Педагогічний кейс як засіб розвитку критичного мислення майбутніх викладачів. / І. В. Леонтьєва // *Педагогічна освіта: теорія і практика*. Психологія. Педагогіка. 2019. № 32. С. 29–38. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Potip_2019_32_6 (дата звернення: 20.06.2025).
3. *Остапенко А.* Як скласти промпт для ChatGPT і отримати точну відповідь: практичний гайд. TopAI – URL: <https://surl.li/zjgwkt/> (дата звернення: 20.06.2025).
4. Проєкт кейс-уроку на основі запитів до ChatGPT. URL: <https://surl.li/lwqo9a/> (дата звернення: 20.06.2025).
5. Як створювати ефективні плани уроків за допомогою ШІ. На урок. URL: <https://surl.lu/qfymvi/> (дата звернення: 20.06.2025).